

Людина Любові і Світла

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олесе Гончара

Людина Любові і Світла

До 90-річчя від дня народження Любомира Гузара

Бібліобліографічне досьє

Полтава – 2023

УДК 271.4-722(477)Гузар
Лю 93

Укладач: *Надія Карпінська*

Людина Любові і Світла : до 90-річчя від дня народження Любомира Гузара : біобібліограф. досьє / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеса Гончара ; уклад. Н. Карпінська. – Полтава, 2023. – 32 с.

Блаженніший Любомир Гузар став першим главою в історії Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ), який добровільно зрікся своїх повноважень. Його за життя визнали великим, проте немає такого мірила, яким би можна було досягнути вплив Любомира на порозуміння між християнами, на самоусвідомлення українського суспільства, зрештою, на події кінця ХХ-початку ХХІ століття, що створили сучасну Україну.

Рекомендовано старшокласникам, студентам, викладачам та всім, хто цікавиться минулим України.

З М І С Т

<i>Переднє слово</i>	4
<i>Сходження Любомира Гузара</i>	5
<i>Повернення в Україну</i>	9
<i>Помаранчевий Майдан</i>	13
<i>Церковна політика: «стиль Гузара»</i>	14
<i>Зречення</i>	15
<i>«Роби так, ніби все залежить від тебе»</i>	 18
<i>Безсмертна слава (ушанування пам'яті Блеженнішого)</i>	19
<i>Любомир Гузор: принципи життя</i>	 21
<i>Заповіт Патріарха</i>	25
<i>Важливі дати</i>	29
<i>Бібліографічні посилання</i>	30
<i>Електронні ресурси</i>	30

Переднє слово

Безсумнівно, збагнути винятковість, не пересічність Любомира Гузара практично неможливо, але є неприпустимим не намагатися пізнати своїх геніїв. «Хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього» – так говорив Максим Рильський. Але Гузар – це унікальне теперішнє, яке вже стало історією. Адже кожен нині може з трепетом і душевним піднесенням сказати: «Я маю честь і велику ласку жити в епоху Гузара».

Блаженніший Любомир – був людиною безмежних горизонтів. Він був не просто релігійним діячем і єпископом із Західної України, він не був постаттю відомою лише у колах греко-католиків, західноукраїнських проєвропейськи спрямованих інтелігентів. Любомир – титан українства, моральний авторитет нації, прогресивний глава УГКЦ, який повів церкву на Схід. Вічно молодий духом пластун стояв на Майдані й запевняв юних парубків, які йшли на Схід, що мир – то не є відсутність боротьби.

Коли йому хотіли поставити запитання, він відповідав запитанням: «Чим можу послужити?» – ніби наголошуючи, що кожен його вчинок був служінням в ім'я Бога.

Мудрець, який пояснював молоді, що таке *Дух шляхетної простоти та «високоякісна» людина*. Він навчав не бути снобом, а бути собою, щоб дати відчутти іншому його гідність. Люди, які походять із родової шляхти, але поводяться «просто» – це справді висококультурні люди. Натомість чимало є «новобогатих», яким бракує простоти, адже вони прагнуть будь-що показати власну вищість. Звертання і поведінка таких людей позбавляє їх шляхетності й маркує як пустих.

Любомир Гузар – особистість, яка постала з просвічених кіл Західної України. Ніхто не може пізнати його сповна, але намагатися заглибитися у його життя, торкнутися до коріння історії родини може кожен свідомий українець. Адже той, хто заглибиться у «світ» Гузара, зможе збагатитися скарбами філософії, педагогіки, історії, теології, психології, порине у світ небаченого людинознавства.

Сходження Любомира Гузара

Його за життя визнавали великим, але його монументальність була теплою і живою. Це була Велич, до якої можна було доторкнутися. Яка вміла слухати ще краще, ніж говорити. З непідробною щирістю цікавитись людьми, ідеями, подіями, книгами. Розповідати про священне не пафосно і запалювати неголосно й розважливо.

Любомир Гузар народився 26 лютого 1933 року у Львові в родині економіста та громадського діяча Ярослава Гузара і вчительки Ростислави Демчук. При хрещенні отримав ім'я – Любомир Лев Лука Гузар. Лев – на честь діда по батьковій лінії, Лука – на честь діда по материнській лінії.

Пізніше Любомир Гузар зі слів своєї мами, Ростислави, згадував: «Моя мати розповідала, що я народився такий слабенький. І що мене хрестили вже на четвертий день після народження. Це був священник, який належав до парохії Святих Петра і Павла, що на вулиці Личаківській у Львові». Хоча батьки Любомира були світськими, але вони були пов'язані зі священством. «Я походжу зі священничої родини. У нашій родині було багато священників: мій дідуньо – священник, батько моєї мами – священник, мій прадід – священник, мій дід по батькові був сином священника, тобто прадід-священник – отець Дмитро. Кажучи по-світськи, в нашій родині вже така склалася традиція», – зазначав Блаженніший Любомир.

Рід Гузарів завжди мав народну любов. У Завалові досі згадують отця Дмитра, якого дуже любили односельчани. У місцевій церкві зберігається чаша, яку йому подарували на 50-ліття священства. Цю чашу й нині використовують для причастя.

Місцеві краєзнавці розповідають, як у 1883 році у Завалів, до священника Дмитра Гузара приїжджав сам Іван Франко.

Родина була не з бідних. Гузари володіли великою земельною ділянкою в Галичі. Проукраїнськість у родині завжди була свідомим вибором і завдавала тон у вихованні дітей. Лев Гузар був активним членом українських культурно-громадських рухів того часу, як «Бесіда», «Боян», «Просвіта».

Ранні роки Любомира припадають на дуже складний період історії України. Львів належав до Речі Посполитої. Наближалася Друга світова війна.

Любомир Гузар закінчив у Львові народну школу та перший клас гімназії. Проте свідоцтво про закінчення класу гімназії не отримав, адже його родина

покинула місто у квітні після Великодня, не дочекавшись кінця навчального року.

Пізніше він назвав себе щасливою дитиною, яка росла і виховувалася в сповненій любові родинній атмосфері.

Любомир Гузар виховувався в патріотичній атмосфері, у родині панувала любов до України та Церкви.

Безхмарне дитинство закінчилося у вересні 1939 року: 1 вересня Німеччина напала на Польщу. Німці почали бомбити Львів. Війна вирішила подальшу долю родини Гузарів. З-поміж інших болючих спогадів – пам'ять про той день, коли до міста ввійшли німці. Тоді батьки позачиняли дітей самих удома і пішли до в'язниці, щоб упізнати трупи, залишені «комісарами», що відступили зі Львова. Гузар постійно згадував про нові жахи, що прийшли на заміну життю до війни. Про стіну, повз яку ходили гімназисти щоранку, а під нею довго лежали трупи розстріляних нацистами заручників – «для залякування». Про загибель єврейської сім'ї, з якою дружила родина Гузарів, і обшук, учинений нацистами в будинку за підозрою в переховуванні євреїв. Може, саме тому про свою втечу патріарх говорить, як про «щасливу».

Після смерті Андрія Шептицького, в березні 1946-го року, на псевдособорі радянська влада офіційно ліквідувала Українську Греко-Католицьку Церкву, передавши значну частину майна новоутвореній Російській православній церкві. Вірян та духовенство насильно змушували зректися своєї Церкви. Тисячі тих, хто був незгодний – єпископи, священники, миряни, монахи і монахині, – були розстріляні або вислані в Сибір.

Для родини Гузарів, як і для багатьох українців у Західній Україні, заборона Церкви стала тяжким ударом, адже це підривало духовні підвалини українства.

Друга світова війна різко змінила життя цієї родини. Гузари були змушені емігрувати на Захід. Більшу частину життя сім'я Гузарів провела в таборах для переміщених осіб неподалік від Зальцбурга. Тут було багато скитальників із різних частин України. І це стало першою можливістю для майбутнього патріарха переконатися в тому, який різний наш народ. У 1944 році сім'я була вимушена емігрувати до Австрії – Ярослав Гузар потрапив у списки НКВС на заслання до Сибіру. Похапцем зібравш речі, сім'я виїхала вночі до Зальцбурга.

Родині Гузарів, як і тисячам інших біженців, не було куди повертатися. На рідній землі панували чужинці, які за інакомислення кидали за ґрати, а то й одразу розстрілювали.

Навчаючись у табірній «українській гімназії», Любомир брав активну участь у різних заходах, організованих для дозвілля української молоді. Мав одну відмінність від однолітків: навіть у хитрому статусі «переміщеної особи», він абсолютно точно знав, чого хоче, і не сумнівався ані у своєму виборі, ані у майбутньому.

І далеко за межами України підліток не полишив свого прагнення стати священником. «Я хотів бути священником так менше-більше, починаючи з 10-го року життя», – згадував Блаженніший Любомир. Ще в Зальцбурзі Любомир

написав листа до малої духовної семінарії у Стенфордї. Її керівник відповів хлопцеві, аби той звернувся до нього по прибуттю до США. А його однокласниця згадувала: «Він не був як усі. Бути священиком було для нього на першому місці. Він був дуже товариський. Кожного хотів утішити, розрадити. Був для кожного братом. Усі його дуже любили».

Родина Гузарів мала намір залишитися в Австрії, але доля розпорядилася інакше. І у 1949 році Гузари переїхали до США. Родина поселилася в Нью-Йорку. Спершу майбутній Глава Церкви здобув середню освіту в Малій духовній семінарії Святого Василя. У 1954 році вивчав філософію і одержав ступінь бакалавра в коледжі Святого Василя.

Богослов'я Любомир Гузар подався вивчати до Католицького університету Америки у Вашингтоні. А будучи студентом, влітку працював на фабриці меблів. Після студіювання богослов'я у Вашингтоні почав вивчати філософію в університеті Фордгема. Захоплювався працями американських авторів. З великим задоволенням вивчав духовність «святої покинутости» Англії XVI століття, його завжди тішили книги владика Антонія Блума і Павла Євдокимова.

У 1958-1969 роках Любомир Гузар працював учителем і префектом у Стенфордській духовній семінарії Святого Василя. А згодом – і її віце-ректором. Там викладав курс української мови.

Коли закінчив «магістерку, то викладав історію філософії у коледжі». Водночас служив як душпастир Українського народного союзу «Союзівкап» у Кергонксоні штату Нью-Йорк та виховного осередку Спільноти української молоді (СУМ) Америки в Елленвіді.

З 1965 року вже отця Любомира Гузара призначили настоятелем парафії Пресвятої Трійці в Кергонксоні.

У той самий час Любомир Гузар став членом загону «Червона калина» – найстарішого й найчисленнішого куреня «Пласту», який серед пластунів вважався дуже почесним, до якого не брали будь-кого. Свого часу до «Червоної калини» входили такі українські військові й політичні діячі, як Степан Бандера, Олекса Гасин (Лицар), Василь Охримович (Філософ).

Любомир Гузар творчо поєднував пластунську та духовну службу, ставши духівником для побратимів. Його проповіді відзначалися стислістю, але водночас були глибокі й змістовні, торкалися культурних та релігійних тем. Гузар організовував дискусійні зустрічі з православними духівниками, разом з якими намагався віднайти шляхи примирення між різними християнськими конфесіями.

Він знаходив час для участі в курінних нарадах, з'їздах, де висловлював свої думки про проблеми виховання пластової молоді. Виступав за зміни й осучаснення «Пласту», щоб запобігти швидкій асиміляції юних українців. Пізніше, під час святкування століття «Пласту» у Львові у 2011 році Любомир Гузар отримав відзнаку Вічного Вогню в золоті.

Після смерті Сталіна, українці по різні боки залізної завіси змогли відчутти єдність. У діаспорі нарешті почали отримувати послання Патріарха Йосифа із заслання. Греко-католики знали, що їхня Церква продовжує існувати в катакомбах і не втрачали надії, що колись вона таки вийде з підпілля. Одним з найбільших оптимістів відродження Церкви був Любомир Гузар.

Патріарх Йосиф, який потерпав у сибірських таборах, став живим символом, який єднав греко-католиків по цілому світі. Звільнення Патріарха сколихнуло всіх українців у світі. Про звільнення писали найвпливовіша світова преса. Знайомство з Йосифом Сліпим істотно вплинуло на подальшу долю отця Любомира Гузара. Патріарх Йосиф, намагаючись відродити Церкву, шукав діяльних і талановитих священників, які були б її міцною основою. Як науковець Йосиф Сліпий звертав особливу увагу на тих, хто тяжів до науки.

1969 року отець Любомир Гузар теж переїхав до Рима, де подовжив богословські студії, здобувши ступінь доктора богослов'я в 1972 році. Назва докторської дисертації – «Андрій Шептицький Митрополит Галицький (1901-1944). Провісник Екуменізму». Тему екуменізму Любомир Гузар узявся досліджувати не випадково. Вона йому була близька і зрозуміла. Упродовж усього свого життя він у той чи інший спосіб підкреслював важливість екуменічного діалогу.

Йосиф Сліпий неспроста намагався відродити монастир Студитів. Адже виконував заповіт блаженного священномученика Климентія (Казимира Шептицького) – брата Митрополита Андрея. Климентій Шептицький заповідав не полишати Студійське братство. Він сам був монахом Студійського уставу і відстоював важливість молитовних правил священослужителів. Монастир такого типу дуже підходив до темпераменту отця Любомира Гузара. Але почав він свій шлях з іншого монастиря – у німецькій Баварії, у селі Меттен.

У 1973 році отець Любомир Гузар повернувся з Меттена до Рима, де продовжив своє монаше служіння в монастирі студитів. 24 червня того ж року в

«Студіоні» брат Любомир склав чернечі вічні обіти. Упродовж усього свого життя він доводив, що молитва справді є сутністю його життя: «Моліться і працюйте», – часто наголошував він.

Будучи монахом, Гузар у 1973-1984 роках викладав еклезіологію – учення про Церкву – у Папському місійному університеті «Урбаніана» в Римі.

Урешті в 1974 році Любомира Гузара було призначено настоятелем монастиря студитів. Життя отця Любомира в Римі дедалі тісніше перепліталось з життям та діяльністю Патріарха Йосифа. Очевидно, Йосиф Сліпий звернув увагу на великий потенціал священика, який міг послужити Церкві та Україні... Крім усього цього, отець Любомир Гузар був членом так званої Львівської капітули, яка виконувала роль дорадчого органу при Патріархові Йосифу Сліпому.

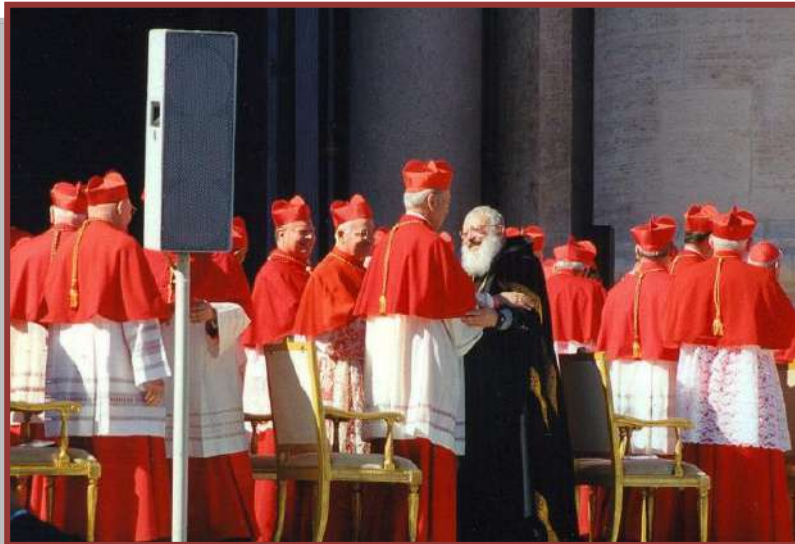
2 квітня 1977 року в монастирі Студійського уставу в Кастель-Гандольфо поблизу Рима Патріарх Йосиф Сліпий таємно висвятив на єпископів отця Любомира Гузара та ще двох священиків – отця Степана Чміля та отця Івана Хому. Проте отець Любомир Гузар ніколи не демонстрував свого статусу й не повадився як владика: *«Ми з отцем Хомою ніколи не діяли як єпископи»*.

У 1978 році Патріарх Йосиф призначив єпископа Гузара архімандритом монастиря Святого Теодора, а також відповідальним за всі монастирі Студійського уставу.

Повернення в Україну

У 1984 році отець Любомир Гузар став протосинклом Львівської архієпархії в Римі, і очолював її до 1991 року. А у 1990 він уперше за 46 років приїхав в Україну. Того разу Гузар пробув у Львові всього десять днів. Про повернення в Україну ще не думав. Усе змінилося, коли 24 серпня 1991 року Україна проголосила Незалежність.

Роботи в країні й церкві було дуже багато. Вони потребували оновлення. Як гадував отець Любомир, то були «трудні початки», але «багато охоти». Важливо було виховувати нове греко-католицьке духовенство. Тому 1993 року у Львові відновила свою роботу духовна семінарія. Набрала одразу кілька сотень студентів. В Любомирі Гузарі студенти побачили статечного, розважливого монаха, справжню Божу людину. Він викладав їм вчення про Церкву, і завдяки йому юнаки починали усвідомлювати, який довгий і важкий шлях пройшли їхні попередники. До роботи педагога Гузар завжди ставився дуже відповідально. Він вважав, що викладач повинен не тільки бути обізнаним у своєму предметі, а ще й уміти вчити. Повернувшись в Україну, Любомир разом з братами-монахами купили невеличку хату в одному з сіл України – у Зимній Воді недалеко від Львова. То були важкі часи, і ченцям доводилося багато працювати. Усе, що отець Любомир та інші заробляли викладанням у семінарії, йшло на облаштування обителі.

У 1996 році Папа Римський Іван Павло II визнав висвячення Любомира Гузара, проведене Йосифом Сліпим. Те, про що знали лише кілька людей, нарешті стало відомим широкому загалу. Скромний монах перетворився на єпископа, одного з «міністрів» в «уряді» митрополита Мирослава Івана Любачівського. Та це ніяк

не змінило Гузара. Він залишався стриманим у побуті, ревним у роботі й молитві, а ще – уважним до кожного. І так само щиро при зустрічі питав, хто б не прийшов до нього: «Чим можу послужити?». Він буквально випромінював спокій і доброту. І той, хто заходив до нього зі своїми проблемами, від одної його присутності відчував, що біди відступають.

Навесні 63-річний єпископ отримав нове завдання й переїхав зі Львова до Києва. Греко-католицька церква після понад 150 років вигнання відновлювала Києво-Вишгородський екзархат. І його очільником призначили Гузара. Крім того, в Україні створили Раду церков, до якої ввійшли представники дев'ятнадцяти конфесій: різних гілок православ'я, католицизму, ісламу, юдейської віри. Любомир Гузар, який представляв українських греко-католиків, швидко завоював авторитет у цій організації.

Та цього разу надовго в Києві затриматися не судилося. Владика Мирослав Іван уже давно хворів, і настав час, коли він більше не міг самостійно справлятися з обов'язками глави церкви. Його помічником призначили Гузара. Тож він повернувся до Львова й фактично взяв на себе керівництво церковними справами.

Єпископ Любомир вражав усіх своєю енергією, і вмінням знаходити правильне рішення в будь-якій ситуації. Поважали його за особисті чесноти. «Шляхетний, але не пихатий», – казали про Гузара.

Люди дослухалися до його думки, і це стосувалося не тільки УГКЦ. Єпископ став авторитетом і для звичайних громадян – вірян різних церков або й тих, хто не ходив до церкви, а також для політиків найвищого рангу. Державні мужі хотіли спілкуватися з ним – і він ніколи не відмовлявся. Багато хто намагався залучити Гузара до свого політичного табору, але тут стикався з тим, що владика Любомир давно й назавжди вибрав свою «партію». Він обстоював лише одну «програму»: жити за Божими заповідями.

Гузар вважав, що в українському суспільстві за роки радянщини й пізніше важкі часи після розвалу Союзу були зруйновані моральні цінності. Людей

десятиріччями відлучували приймати власні рішення. За небажання відмовлятися від принципів безжально карали. Коли ж прийшла незалежність, не всі гідно зустріли свободу. Заради шматка хліба дехто пішов на приниження, а дехто – на злочини. Збагачувалися не розумніші, а нахабніші.

Гузар бачив завданням церкви повернути людям утрачені духовні цінності.

Наступні п'ять років єпископ напружено працював, розбудовуючи УГКЦ в Україні. Щодня мав не менше десятка важливих зустрічей. Листувався з безліччю людей. Вирішував найрізноманітніші питання, розбирав конфлікти. Вимогливий до себе й до своїх працівників, Гузар при цьому був уважний до кожного. Він сам їздив країною, спілкувався з людьми. І завжди підкреслював, що не є главою церкви, а лише тимчасово заступає хворого митрополита.

Небагато хто, крім найближчих помічників, знав, що й сам Гузар має серйозні проблеми зі здоров'ям. У нього сильно зіпсувався зір. Не допомагали окуляри з товстими лінзами. Не допомогли й кілька операцій. Свої листи Гузар диктував секретареві, а потім правив «на слух». Утім, і слух став його підводити.

Та 2001 року йому довелося взяти на себе повну відповідальність за мільйони вірних УГКЦ в Україні й усьому світі. На 87 році життя Мирослав Іван Любачівський помер. І Синод єпископів обрав своїм главою 68-річного Гузара.

На той час греко-католицька церква з місцевої, галицької, уже стала загальноукраїнською. Тож логічним кроком стало перенесення центру керування до столиці держави – у Київ.

Це викликало неабиякий спротив з боку православної церкви Московського Патріархату. Вона активно просувала ідею єдності України з Росією, а у греко-католицькій церкві, як і за комуністичних часів, бачила «агента Заходу».

Її обурення посилювалося, коли через півроку до України завітав Папа Римський Іван Павло II. Московські ставленики намагалися продемонструвати, що в центрі та на заході України є лише одна віра – православ'я. Та зустрічі з Папою в Києві збирали стільки людей, скількох не зібрав би жоден політик чи навіть популярний співак. Для того, щоб усі охочі могли послухати його проповіді, зібрання проводили на великих стадіонах. І навіть ці стадіони не могли вмістити всіх. Що вже казати про Львів – тут на одну із зустрічей з понтифіком зійшлося понад 700 тисяч людей.

Того ж року Папа зробив Гузара одним із своїх найближчих помічників – кардиналом. До того кардиналами католицької церкви були Йосиф Сліпий і Мирослав-Іван Любачівський. На хіротонію Гузар прийшов у традиційному облаченні греко-католицького священика, яке різнилося від шат римо-католицького священика. Це не було викликом – лише даниною пошани своїй церкві, її особливостям. І новопосвяченому було неважливо, що з двох символів кардинальського стану, персня й червоного капелюха, він отримав лише перстень – адже на голові вже був його звичний ковпак. Утім, він і персня майже одразу зняв і сховав у кишеню, бо греко-католицькі Патріархи такого не носять.

На церемонію до Рима Гузар запросив родичів і близьких з Америки. Та радість усього сімейства була затьмарено. Сестра Любомира, Марта, тоді була дуже хвора. Напередодні церемонії посвячення в кардинали Любомир літав до неї в Дейтройт. А в ніч після посвячення брата Марта померла. Любомир, якого розбудили сумною звісткою, повернувся до себе й став молитися за душу своєї сестри. Він сумував, але у відчай не впадав – вірив, що душа її безсмертна, і попереду їх чекає зустріч.

Минали роки. Але храмів не вистачало. Попервах київські греко-католики змушені були тіснитися у двох невеличких капличках – на Аскольдовій могилі й у церкві Миколи Доброго на Подолі. 2002 року мрія потроху почала здійснюватися. Після довгих прохань греко-католики отримали дозвіл будуватися на лівому березі Дніпра, із видом на золоті бані Києво-Печерської лаври. Патріарший собор Воскресіння Христового дуже відрізнявся від старовинних львівських храмів. Це було бажанням Блаженнішого – він хотів бачити сучасну будівлю. Будівництво собору Вознесіння Христового тривало понад десять років. Воно стало справою всіх вірян: пожертви на нього надсилали греко-католики з усього світу. Владика Гузар принципово не бажав брати грошей у багатіїв або політиків. Він не хотів, щоб ці люди пізніше могли зажадати від церкви якихось віддяк.

Так церква остаточно прописалася в Києві. А Любомир Гузар у 2002-му році отримав українське громадянство. Свою сімдесяту весну він зустрів уже в офіційному статусі українця: *«Якщо я є Главою Української церкви, то не можу бути громадянином іншої держави».*

Помаранчевий Майдан

*На майдані в Києві...стояла
не Україна, стояли конкретні
люди – українці. Вони не прагнули
«демократії», а домагалися правди
і справедливості.*

Любомир Гузар.

Помаранчева революція спалахнула в листопаді-грудні 2004 року. Це був акт громадянської непокори через фальсифікацію результатів виборів президента, за якими нібито переміг ставленик влади Віктор Янукович. Ситуація була дуже напружена. Прихильники Віктора Ющенка вимагали перевиборів. Світ затамував подих в очікуванні, чи застосує Леонід Кучма силу. Але Кучма пішов на поступки.

УГКЦ, маючи чітке бачення – уникати втручання в політичний процес, не підтримувати жодну з партій в перші дні Майдану, – разом з іншими християнськими церквами виступила проти фальсифікацій та порушення демократії. «Церква мусить бути Церквою», – завжди повторював Любомир Гузар. Але Помаранчева революція – це було щось цілком нове в історії України, і він вирішив, що Церква не може стояти осторонь.

Любомир Гузар був прихильником колективних рішень і часто скликав Синоди, аби випрацювати консолідовану позицію щодо важливих питань. Для вироблення позиції Церкви щодо Помаранчевої революції він залучив владик, які були зібрані у Львові 23-24 листопада. Блаженніший Гузар до кінця свого життя захоплювався Помаранчевою революцією, бо вона відбулася мирно, не пролилося жодної краплі крові. Він неодноразово висловлював жаль з приводу того, що український політикум належно не оцінив результатів Помаранчевої революції і змарнував шанси на зміни, які вона давала. У 2011 році Любомир Гузар напише: *«Може, ми не зрозуміли тої революції?... Не думаю, що ми не зрозуміли. Підозрюю, що дехто просто не хотів зрозуміти, намагаючись обернути її на політичне видовище».*

Ці слова виявилися пророчими... Тоді вони лунали як пересторога, але кривавих подій Україні уникнути не вдалося.

Церковна політика: «стиль Гузара»

Після смерті Папи Івана Павла II Блаженнішого Любомира навіть називали одним із претендентів на Папський престол. Італійська преса писала, що він може стати містком між Сходом і Заходом і символом єдності Католицької церкви. Але Іван Павло II теж походив зі Східної Європи. І Вселенська церква не могла піти на те, щоб обирати папу двічі поспіль з одного регіону.

Любомир Гузар очолював Церкву, представлену не лише в Україні, а й на всіх континентах світу. Величезну церковну мережу, створену попередниками, особливо Йосифом Сліпим, належало утримувати й розвивати. Усі завдання, які вирішував Любомир Гузар – самостійно чи через Синод, – так чи інакше стосувалися єдності Церкви.

Блаженніший Любомир намагався оперативно реагувати на нові потреби українських емігрантів за кордоном. У тому числі в Росії, Казахстані, Середній Азії. Це були давні поселення українців, які утворилися за часів сталінських репресій. Блаженніший ними особливо опікувався і намагався тримати їх у полі зору. Як Глава Церкви найголовнішим своїм завданням він вважав душпастирське забезпечення людей. Усюди, де є вірні, мають бути священики, котрі повинні комунікувати між собою.

Любомир Гузар працював над розвитком відносин із православним світом. Адже процес відновлення єдності між християнами, поділеними конфесійно, неможливий без примирення, зцілення давніх ран та взаємних кривд.

У своїй інтронізаційній проповіді 28 січня 2001 року новообраний Глава УГКЦ Блаженніший Любомир вказав на два пріоритетні завдання свого служіння – життя у вірі та єдність у Христі. На його переконання, усі християни мали сповняти волю Ісуса Христа і бути одним цілим.

Любомир Гузар не чекав, коли хтось першим почне діалог. Він простягав руку. Одним із перших кроків з налагодження спілкування було запрошення Патріарха Філарета на інтронізацію Любомира Гузара як екзарха Києво-Вишгородського, яка відбулася на Аскольдовій могилі в Києві 2 червня 1996 року.

Майданчиком для міжконфесійного і міжрелігійного діалогу Любомир Гузар бачив Всеукраїнську раду церков і релігійних організацій. Не з усіма представниками конфесій було легко вибудовувати діалог. Під час таких зустрічей очільники Церков говорили переважно на духовні теми, оминаючи гострі кути. Власне, це і було ідеєю екуменізму, яку сповідував Любомир Гузар. Він також знаходив

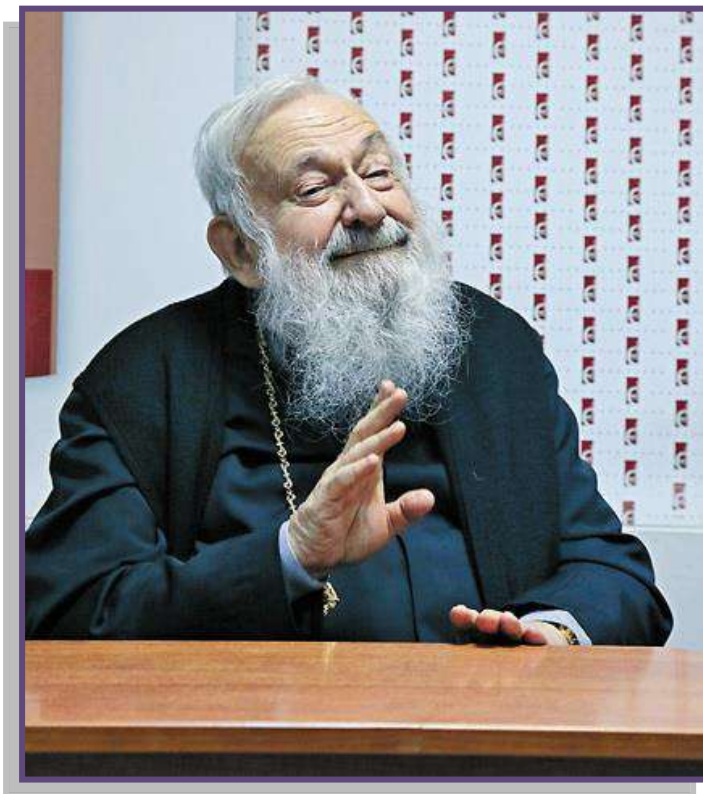
порозуміння і з юдеями, часто сідав з ними до столу. На таких заходах не підписувалися документи. Ідея спілкування назагал полягала у підтриманні добрих стосунків між пастирями однієї країни. Щонайменше раз на рік Любомир Гузар зустрічався з шейхами мусульман, переважно з імамом Ахмедом Тамімом. Часті зустрічі відбувалися і з протестантами.

Любомира Гузара любили всі – не лише греко-католики. Його харизму, почуття гумору, природну простоту, доброту й відкритість, цінували і православні, і мусульмани, і юдеї, і атеїсти. Він був живим прикладом того, яким має бути справжній християнин і громадянин.

Зречення

У 2011 році Гузар знову показав, як треба поводитися гідно. Річ у тім, що стан здоров'я Блаженнішого Любомира погіршувався. І врешті він прийняв неочікуване для багатьох рішення – подав у відставку з посади глави греко-католицької церкви. Ще у 2001 році, коли Гузара обрали Предстоятелем, він одразу повідомив своїх співбратів, що коли йому виповниться 75, то він передасть свій уряд наступникові.

Сам Любомир Гузар демонстрував спокій і впевненість. Він ішов з посади Глави Церкви, але залишався невід'ємною її частиною. Він смиренно прийняв свій статус і не мав жалю з приводу втрати посади. Та, незважаючи на поважний вік і слабе здоров'я, навіть після зречення продовжував активну діяльність. Відвідував соціальні та громадські заходи, виступав на конференціях, багато спілкувався з різними діячами та посадовцями, проповідував, читав лекції.

Особливо подобалося йому зустрічі з молоддю. Гузар жартував, що до сорока років людина хоче спілкуватися зі старшими від себе, а після – з молодшими. Він радо приходив на розмови до університетів, молодіжних організацій, запрошував до себе. Він, сивочолий мудрець, до якого прислухалася вся Україна, казав школярам і студентам: хочу поговорити з вами про те, що вам цікаво, хочу краще знати ваше життя. Відповідаючи на їхні запитання, часто використовував улюблене слівце «застановлятися». Воно означає задуматися, поміркувати.

Закликав юних застановитися над питанням добра й моралі, над своїми шляхами в майбутнє. Це слово фактично були короткою формулою давньої настанови його матері Ростислави: подивись, оціни, застосуй. Гузар любив ділитися спогадами про свої пластунські роки.

Він ініціював спільні паломництва української молоді до міста Ченстохова в Польщі та польської молоді – до Зарваниці в Україні. Сам брав участь у них.

Блаженніший також підтримував захисників України й молився за них. А тим, хто питав, чи може християнин піднімати руку на ближнього свого, відповідав без вагань: не можна нападати, не можна ненавидіти, але боронити себе, свій край, своїх рідних і близьких – необхідно.

Дитиною він побачив війну у власному місті. Пережив дві окупації –

радянську й гітлерівську. І тому вважав, що власну землю треба відстоювати навіть ціною життя.

У греко-католицьких церквах молилися за бійців, які відстоювали країну на Сході, за переселенців, які тікали з-під російських обстрілів. А ще – за людей, які допомагали і тим, й іншим. За волонтерів.

2011 року – у 20-ту річницю референдуму за незалежність України – Любомир Гузар та інші моральні авторитети створили ініціативну групу «Першого грудня». Її учасниками були В'ячеслав Брюховецький, Богдан Гаврилишин, Семен Глузман, Володимир Горбулін, Іван Дзюба, Мирослав Попович, Євген Сверстюк, Вадим Скуратівський, Ігор Юхновський. В основу програмних документів закладено декларацію, яка містила базові принципи для об'єднання українського народу та спеціально написана з цієї нагоди Хартія вільної людини, яка подає життєві орієнтири для українського суспільства.

Любомир Гузар приділяв багато уваги «Першому грудню». Брав участь у круглих столах, публічно висловлювався від імені групи щодо важливих суспільно-політичних подій. Особливо активізувалася ця група, коли Віктор Янукович намагався узурпувати владу та поставити Україну в залежність від Росії.

Любомир Гузар, який так захоплювався мирною Помаранчевою революцією, відчував, що цього разу без кровопролиття не обійдеться. Упродовж кількох місяців, поки тривав Майдан, він активно підтримував українців, бо вважав, що народ має право на протест проти сваволі. Блаженнійший Любомир закликав, з

одного боку, молитися до Бога, а з другого – засукати рукава й працювати, не чекаючи, що все вирішиться саме собою.

У 2015 році Любомир Гузар переклав з англійської на українську та опублікував свою монографію «Андрій Шептицький. Митрополит Галицький. Провісник екуменізму», що лежала в основі дисертації, яку він захистив у 1972 році у Римі в Папському університеті Urbaniana.

30 серпня 2015 року Блаженніший Любомир отримав за неї Міжнародну премію імені Івана Франка. Він був першим лауреатом премії, яку вручив онук Івана Франка Роланд Франко «за визначений особистий внесок у розвиток суспільно-гуманітарних наук». Любомир Гузар до кінця життя захоплювався діяльністю Митрополита Шептицького. І коли говорив, що мріє бути Людиною, то як приклад наводив саме його. Також Любомир Гузар нагороджений орденами князя Ярослава Мудрого III, IV, та V ступеня, Орденом «За заслуги» III ступеня.

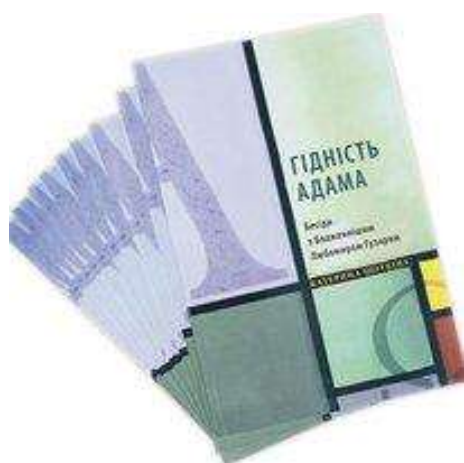
Останній публічний виступ Блаженнішого Любомира Гузара був 2 квітня 2017 року в Патріаршому соборі Воскресіння Христового під час урочистої літургії з нагоди святкування 40-річчя від дня його архієрейської хіротонії.

31 травня 2017 року, о 18.30, на 85-му році життя після важкої недуги Блаженніший Любомир Гузар пішов із життя. Спершу з ним прощалися у Львові. Після цього траурний кортеж відбув до Києва. Поховали Блаженнішого Любомира 5 червня у День Святого Духа в крипті Патріаршого собору за участю всіх архиєрів УГКЦ з усього світу, представників інших конфесій та віросповідань, перших осіб держави, дипломатичного корпусу. Під час похоронної проповіді Глава УГКЦ Святослав Шевчук назвав Блаженнішого Любомира Кобзарем Незалежної України. Патріарх УГКЦ Святослав Шевчук сказав про нього: *«Дух Святий уподібнив нашого блаженнішого до дивного і химерного Перебенді, Кобзаря наших днів. І тому ми вже відчуваємо, що «його пісня, його дума не вмере, не загине», вона вже його пережила, вже стала історією».*

Любомир Гузар відійшов у вічність, залишивши нам свою мудрість. Він продовжує промовляти до нас через свої інтерв'ю, аудіо книги, книжки, роздуми. Він залишається орієнтиром у житті мільйонів людей.

«Роби так, ніби все залежить від тебе»

«Адам і Єва – це ми. Кожен із нас створений Богом, створений для щастя. Однак нам постійно загрожує небезпека втратити те щастя... Усі розповіді про Адама і Єву – це розповіді про будь-яку людину, про кожного з нас. Бо будь-яка людина – чи живе вона сьогодні, чи померла кілька тисяч років тому – походить від Бога», – так починається книжка бесід із сучасним мислителем і визнаним духовним авторитетом українців Блаженнішим Любомиром (Гузаром) «Гідність Адама».

Автори, а разом із духовним отцем журналістка Катерина Щоткіна, яка ініціювала, провела й упорядкувала напрацьовані матеріали бесід, не думали й не гадали, що з того вийде, розпочинаючи проєкт. А проходив він цілком у сучасному форматі: розмовляли через скайп між передмістями Галича і Києва. Однак у книжці не лише запис живого діалогу з Блаженнішим, а й особисті думки і бачення світових тенденцій співрозмовниці. Вона розповіла, що багато запитань були провокаційними, і співрозмовники не завжди доходили згоди. Зрозуміло, що спілкувалися люди різного віку, різних способів виховання й культурного досвіду, тож задум поступово змінювався і зрештою набув того вигляду, яким він став. А тема вилилася в обговорення місця людини у світі.

«Це не побожна книжка, яку хочеться читати на ніч для власного заспокоєння, – зауважує Катерина Щоткіна. – Вона не дуже зручна для читача. Нам особливо було цікаво обговорювати питання, які стосуються не лише віри. Насамперед я дякую йому за нескінченне терпіння до моїх запитань та манери ведення інтерв'ю – для цього справді потрібна витримка».

За зізнанням Блаженнішого Любомира (Гузара), кожна скайп-конференція була незапланованою, він не уявляв, про що йтиметься. «Я хотів відповідати на цікаві запитання. Книжка росла, вийшла модерною, дуже динамічною, її легко читати. Я нікого не хотів переконати, це була вільна розмова». Під час презентації він підкреслив, що не мав на меті розкрити певні питання або вплинути на читачів – навпаки, це була щира розмова: «Я не мав ідеї, що писатиму книжку на певні теми. Це сума розмов і відповідей на запитання. Кожна наша зустріч із Катериною була неповторною. Розмова має слугувати нагодою для роздумів чи подальших дискусій».

У книжці йдеться про тривожне сьогоднішнє і не менш тривожне майбутнє людства, про виклики, які ставить сучасний світ перед нами всіма, про те, як не втратити гідність у вирі нинішніх випробувань і досягнень. А головне – як зберегти великі Божі дари – світ і людину в ньому. І запитання в ній ті, на які ми самі час від часу шукаємо відповіді. Що буде з мільйонами людей, які не знають

Ісуса? Як вони врятуються? Яке місце церква займає в сучасному світі? Як поєднуються в людині універсальне й національне?

«Треба зберегти людину, а людина – це особистість, тобто особлива, відмінна від інших. Те, що затирає мою особливість, робить мене меншим, ніж людина, є небезпечним, бо обмежує мої можливості. Навіть якби на Землі були самі Моцарти – що б це дало розвитку музики?» – ставить риторичне запитання архієпископ-кардинал Любомир. Відповідаючи на запитання, що таке гідність людини, Блаженніший Любомир (Гузар) сказав, що людина у ставленні до себе має відчувати, що вона чогось варта, що її люблять, щоб вона відчула свою особливість. Оце й буде піклування про гідність людини.

Розмірковуючи про одвічне протистояння між наукою і вірою, він означив, що в того, хто серйозно займається наукою, віра зростає. А ще він упевнений, що великі постаті в науці, мистецтві, літературі і навіть політиці приходять саме тоді, коли вони найбільш потрібні.

«Ми живемо в досить непростий період. Сьогодні важко згадати справді величні постаті. Ми чекаємо на кращі часи. Як ніколи нам потрібно сповідувати народну мудрість: ***«Роби так, ніби все залежить від тебе; молись так, ніби все залежить від Нього. Мусимо довіряти Богові, бо все у його руках; і мусимо працювати, бо Він дав нам таланти і гідність до цього».***

Безсмертна шана (ушанування пам'яті Блаженнішого)

Національний банк України ввів в обіг пам'ятну монету, присвячену Патріарху Любомиру Гузару – одному з духовних світочів українського народу, людині, яку справедливо називають «совістю нації».

На аверсі монети зображений Патріарший собор Воскресіння Христового (м. Київ) на дзеркальному тлі стилізованого хрестоподібного проміння, унизу – малий Державний Герб України. На реверсі монети – портрет Любомира Гузара, ліворуч викарбувані роки його життя 1933/2017, а внизу цитата: «Моя мрія – бути людиною».

Любомир Гузар кілька разів відвідував Вінницю з пасторськими візитами. 28 вересня, у місті поблизу храму Покрови Пресвятої Богородиці УГКЦ встановили перший у світі пам'ятник Блаженнішому Любомиру Гузару. Його відкрив Глава Української греко-католицької церкви Блаженніший Святослав.

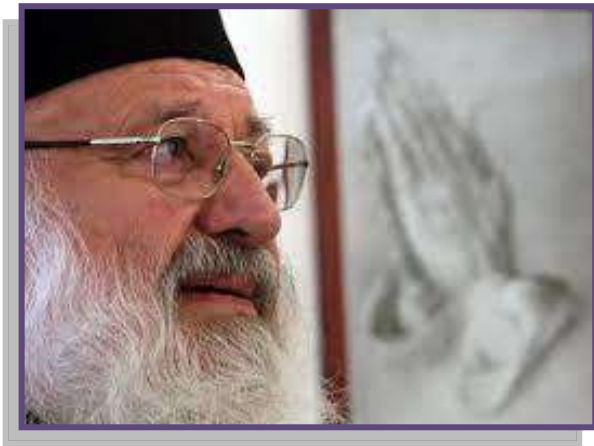
Скульптори пам'ятника Олесь Сидорук і Борис Крилов були відзначені грамотами. Вони відтворили Блаженнішого у повний зріст. Висота бронзової скульптури становить орієнтовно 2 метри. За задумом авторів, Любомир Гузар зображений у величній простоті. Він одягнений в жилетку поверх підрысника і спирається на палицю. Поруч з ним стоїть колона, на якій розміщена митра та одяг, що спадає. А знизу видніється напис «Бути людиною...»

Відкриваючи пам'ятник Блаженнішому Любомиру Гузару Глава УГКЦ Блаженніший Святослав відзначив, що на різних перехрестях вулиць Вінниці є чимало дороговказів, які вказують правильний напрямок. Всі дороговкази показують, як рухатися до того чи іншого місця на землі. Тепер, поруч людного перехрестя, постав ще один дороговказ, який вказує на дорогу до неба.

«Дивлячись на пам'ятник, складається відчуття, що Блаженніший Любомир вийшов з храму, щоб сучасній людині показати дорогу до храму, а через нього – до Бога», – підкреслив Глава УГКЦ, додавши, що тільки в Богові людина здатна бути собою і почуватися любленою і вповні живою.

Ідея спорудження пам'ятника Блаженнішому Любомиру Гузару належала релігійній громаді храму Покрови Пресвятої Богородиці на чолі з отцем Григорієм Рогацьким. Для виготовлення постаменту небайдужі віряни зібрали 37 тисяч доларів. На облаштування території, освітлення і відеонагляд кошти виділили з міського бюджету.

Любомир Гузар: принципи життя

Блаженніший Любомир був не тільки церковним предстоятелем та моральним орієнтиром для багатьох із нас.

Цю людину з повним правом можна назвати й правозахисником та рушієм глобальних, світоглядних змін в українському середовищі.

Любомир Гузар благословив мільйонний Євромайдан, звернувшись до присутніх із двома головними

заповідями: «Не бійтеся» та «Творіть добро».

«Влада як така нас водила за ніс. Народ це відчув, зрушився, і це дуже-дуже добре, бо люди пішли за свої корінні інтереси, за свободу», – говорив Блаженніший Любомир.

«Важко сказати, яка була мотивація політиків, що вони прилучилися до Майдану громадськості. Але дякую Богу, що це сталося. Сподіваюсь, що політики вчинили це зі шляхетних мотивів. Вони починають думати державницьки, і це великий момент.

Це дуже добре, що вони підкорилися і зрозуміли, що нарід є носієм правди і влади. Дуже важливим є момент, що політики згорнули партійні прапори і стали під державний. Дуже важливим є, що політики об'єдналися не проти когось, а за Україну», – зазначав він.

Пізніше, вже після перемоги Революції Гідності, Любомир Гузар не раз повертався до того, яких державних мужів потребує Україна.

«У нас сила-силенна політиків. Подумати тільки – понад 200 зареєстрованих партій! Це ж, вибачте, ідіотизм. Політики є, а ось державних мужів немає. Не видно Де Голлів, Де Гаспері, Шуманів. Їх немає (...) Владі потрібно позбутися від нечесних людей, яких там усе ще дуже багато.

На їхнє місце слід поставити впливових і шанованих людей, які власним прикладом будуть демонструвати гідний спосіб життя, зможуть змінювати

мислення інших. У Москві поховали Валерію Новодворську. Подумайте: якби в Росії такі люди мали можливість говорити? Росія, напевно, б змінилася. Такі люди потрібні Україні», – зазначав Гузар.

Напад Росії на Україну, анексія Криму, війна на сході – ця проблематика займала особливе місце в думках Блаженнішого Любомира.

«Це російсько-українська війна, – казав він про події на Донбасі. І цей конфлікт не виник учора, його послідовно готували років десять. Ті, хто був при владі в Україні, певною мірою були ставлениками Росії. І те, що ми сьогодні маємо на сході, це результат зомбування людей, яких довгі роки годували одним і тим же – брехнею. Вони і повірили».

До завершення війни владика Любомир не дожив. Проте він був переконаний у тому, що всі випробування, які проходить Україна, вдосконалюють нашу країну.

«Думаю, війна закінчиться, але потрясіння, яке переживає наша держава, – це початок змін на краще», – заявляв Гузар.

«Я думаю, це велика Божа благодать, що дійшло до такого потрясіння, – сказав він. Люди дещо розгублені, але я думаю, що тепер ми опинилися в ситуації, коли ми дійсно можемо знайти себе і бути собою. Зараз ми стоїмо на порозі чогось по-справжньому кращого. Якщо ми будемо працювати в позитивному напрямку, поважати себе і один одного, намагатися встановити істинний, повноцінний світ у нашому суспільстві, то це абсолютно можливо».

Навіть незрячим Любомир Гузар бачив набагато далі за володарів стовідсоткового зору.

Багато сказано про його мудрість і доброту, про щирість і справжність. А ще була затята міць, гострий розум й незламна віра.

Останнього весняного дня ми всі осиротіли. Але про світлої пам'яті Блаженнішого Любомира Гузара не хочеться писати «помер», радше – «відійшов». Бо, здається, він завжди буде поруч. Владика вмів бути великим і малим. Шляхом любові й силою духу вів за собою багатьох, і завдяки йому вона й жевріла в серцях, коли здавалося, що лише напалм і гнів – єдиний вихід. Переконавав, що на ненависті нічого не збудуєш. «Чиніть добро! Чиніть добро!» – летіли над мільйонним Майданом його слова 1 грудня 2013-го. А ще: «Не бійтеся!»

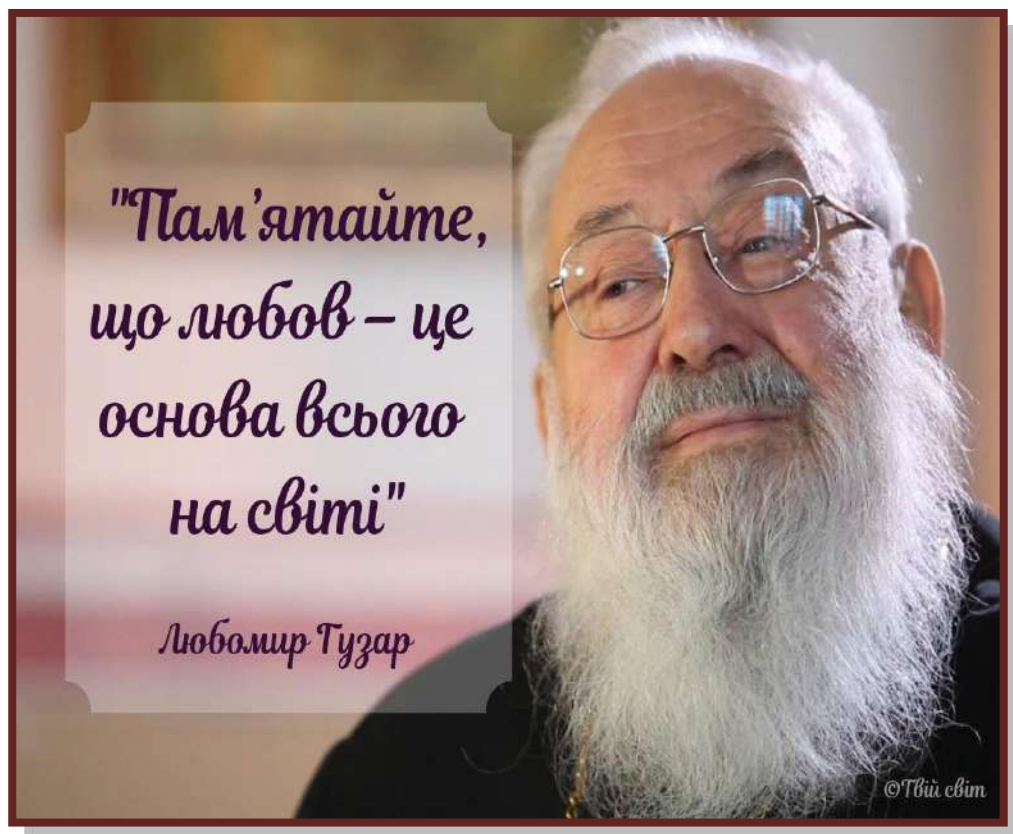
І в нашому суспільстві, де часто душевність й інтелігентність сприймаються як слабкість, він переконував: «Ви дуже сильні, якщо бажаєте добра, якщо хочете, якщо гуртуєтеся, якщо намагаєтеся спільно творити добро, жити чесно, жити творчо».

Маючи стільки любові й доброти в серці, водночас умів не потурати людським слабкостям, ліні й споживацькому ставленню до життя: «Ми маємо щось лише тоді, коли прагнемо до чогось величного й чистого. Ми будемо пропащими, якщо думатимемо лише про задоволення власних потреб». Вчив слухати власне сумління й безстрашно бути собою: «Чого ми, люди, боїмося? Що нас вважатимуть за диваків? Боїмося викликати в інших сміх... Але людина дістає нові дари, і вона повинна бути собою!» Ясну відповідь «бути собою» важко втілити, казав він. «Це вимагає зусилля й розуміння гідності. Щоб бути щасливим, треба бути добрим, і це потребує копіткої праці. Ми щодня мусимо робити вибір. Немає легкого шляху бути собою. Але бути собою – це єдиний гідний шлях».

Коли виникла започаткована Блаженнішим Любомиром Ініціативна група «Першого грудня», чи багато хто вірив в ініціативу створити моральний компас, заради якого об'єдналися ці сивочолі мислителі? «Експерти» поблажливо стенали плечима, пророкуючи, як скоро «заглохне» це, здавалося, наївне починання. А Владика вірив. Умів, опираючись на досвід, бути чутливим до нового й дивитися в майбутнє. Працював для наступних поколінь і передбачав зміни в українському суспільстві. Поза сумнівом, саме ціннісні орієнтири «Першого грудня», багато в чому стали тим підґрунтям, що всім нам дало сили вистояти Революцію Гідності. Був справжнім. Людиною, котра надихала, на мудрість якої можна було спиратися і в час непростого вибору, і в мить рішучих вчинків. Здається, не сказав жодного порожнього слова, його хотілося слухати й слухати. Кожна думка – чистий фрактал: що більше вслухаєшся, то глибші смисли відкриваються... З улюбленого: ***«Працюй так, ніби все залежить тільки від тебе, молись так, ніби все залежить тільки від Бога».***

Слова Блаженнішого треба вкладати в голови нашої молоді, читати й перечитувати, пояснювати, щоб сіялося на підсвідомість! «Для віруючої людини,

яка розуміє те, що Бог є володарем Всесвіту, я кажу: все в руках Божих, і наша доля теж. Але це не скасовує важливості старань кожного з нас. Робіть свою роботу, те, до чого ви покликані, робіть добре незалежно від того, хто при владі і які виклики перед нами». Наголошував, до речі: не має ані найменшого сумніву, що «збільшується кількість молодих людей, які хочуть жити по-божому». «Мене дуже багато запрошують поговорити з ними і я радо це роблю. Це велика підтримка і піднесення, коли молоді люди за допомогою своїх питань заявляють, що зацікавлені в правді. Тому в мене є багато надії на краще», – говорив він під час розмови з ще одним Великим українцем – Богданом Гаврилишиним.

...Здавалося, що він буде завжди і його відхід – непоправна втрата. Але, думається, найкращою пам'яттю про Блаженнішого стане виконання його настанови: «Моє до вас прохання – моліться і працюйте». І віра, бо «зневірені люди не в змозі побудувати вільну державу».

Заповіт Патріарха

Про особисту культуру українців:

Ми звикли, що враження про націю формують переважно її митці: письменники, поети, композитори, музиканти, актори. Проте Архієпископ-емерит Блаженніший Любомир (Гузар) переконаний, що слідкувати за особистою культурою повинен кожен українець, бо лише так ми зможемо побудувати нову країну. До уваги читача пропонуються три тези Блаженнішого про те, чому варто обирати для наслідування гідних людей.

- ❖ Переживши Революцію гідності, хочемо будувати нову Україну. Хто культурно поводить, незалежно від віку, цю нову країну активно будує, а хто свідомо старається бути культурною людиною, тішитиметься своєю державою, своїм суспільством довгі роки. У питаннях виховання дуже активну роль повинні відіграти школи та церкви.
- ❖ Молоді люди, які починають критично мислити, мають уважно приглядатися, чия поведінка створює сприятливе середовище для зростання. Таких осіб треба наслідувати, а натомість свідомо відкидати способи поведінки, які шкодять людям чи кривдять їх. **У сімейному колі батьки мусять дуже культурно ставитися до всіх членів своєї родини і своїм прикладом виховувати майбутніх культурних громадян.**
- ❖ Культурною ми називаємо особу, яка вміє з повагою ставитися до інших людей. **Культура такої людини полягає не в її вмінні творити гарні речі, а в якості її стосунків з іншими людьми.** Правдоподібно, вам траплялося в різноманітних інституціях, у транспорті чи в інших обставинах, де збирається певна кількість осіб, спостерігати, як люди можуть ставитися одне до одного: або дуже чемно та лагідно, або зухвало та нахабно.

Нам залишилися перлини глибокої мудрості Блаженнішого. Вони дуже важливі й потрібні – щодня, щогодини, завжди...

Про високопосадовців:

- *Еліта — це не просто ті люди, які вміють побачити проблему і знайти швидко рішення. Це люди, які вміють дивитися далеко вперед... Треба дивитися далі, значно далі вперед, щоб розуміти наслідки власних рішень. Той, хто дивиться далеко, насамперед зберігає головне – людську гідність.*
- *У світі було б набагато менше зла, якби всі, хто має владу, розуміли, що в їхніх руках прекрасний спосіб служити іншим людям.*
- *Мусять стати депутатами люди, які є перш за все справжніми політиками, професіоналами, які є порядними, чесними людьми, які є справжніми патріотами й насправду думають про добро, благо цілого народу, про його майбутнє.*
- *Влада боїться свободи в серцях значно більше, ніж голодного бунту. Тому що голодного можна купити, а вільного – тільки вбити.*
- *Кожна влада мусить пам'ятати, що вона є від Бога, тобто сама по собі вона нічого не має і мусить лише респектувати те, що отримала від Бога. Був собі Нерон, був Сталін і Гітлер, були королі та диктатори, які хотіли церкву знищити – їх вже давно нема, а церква є.*

Як подолати корупцію:

- *Корупція – це перш за все хвороба власної душі, а вже потім політична хвороба.*
- *Я сміюся, коли чую про великі державні програми, про законодавчу боротьбу з корупцією. Все це сміх! Що таке корупція? Це гріх. А жоден гріх законом не поборете. Це треба виховувати.*

Про справжній патріотизм:

- *Патріотизм, який вчить ненавидіти будь-кого, не є християнською чеснотою. Треба любити своє, бути готовим навіть віддати за це своє життя, але не робити цього коштом іншої людини... Не можна любити своїх, кривдячи чужих. У цьому полягає справжня християнська любов.*
- *Християнський патріотизм – це любити свій народ і бути вірним йому до смерті. Але не можна, водночас, ненавидіти якийсь інший народ, бо це противиться Божому закону.*

Про любов до України:

- *«Не можна будувати країну на ненависті»*
- *Між Сходом і Заходом України немає поділу. Поділ існує між тими, хто любить Україну, і тими, хто не любить.*

Любов до України – це прекрасний слоган. Можна говорити палкі слова про любов до України: це ні до чого не зобов'язує. А любити треба українців, жителів цієї країни – це є любов до України.

- Якщо б в Україні сьогодні кожний із нас замислився і сказав, що від цього моменту буде старатися робити тільки те, що корисне, що добре для мене, для ближніх, для мого народу, – ми були б найщасливішою державою, найщасливішим народом на земній кулі. Нас не може зробити щасливішим народом ніхто інший, а лише кожний з нас зокрема і всі ми разом. Ми тільки вчимося бути державою, і нам треба дуже багато працювати над собою, серйозно працювати. І не дбати кожному лише про свою кишеню, але дбати про загальне благо – тоді всім нам буде добре. А є ще багато людей у нас, які готові за гріш продати душу, на жаль. Але Бог дасть, може, що будемо крок за кроком це очищувати. Нам потрібне дуже солідне духовне очищення.
- Ми мусимо перестати боятися, жити в страху. Це залишок радянської ментальності. Чим контролювали нарід? Страхом. Мовляв, «поїдеш на Сибір, підеш до в'язниці»... А тепер ми мусимо не дати себе опанувати страхом. Це є великим завданням.

Про мир, війну:

- Війна, якою б жахливою вона не була, це й шанс подолати нашу відчуженість один від одного.
- Багато хто думає, що мир – то відсутність війни. Але мир є ще децю більше. Мир – це й добрі стосунки між людьми, коли ми не брешемо один одному, не шукаємо вигоду, не бажаємо зла.
- Любов – це є бажання робити добро ближньому... Не можна будувати мир без любові. Як я не бажаю другій людині добра, не люблю її, то як я можу робити з нею мир? Миру не буде.
- Україна обов'язково вистойть у цій війні. Але вона повсякчас у майбутньому має дбати про свою безпеку, бо Росія – імперія, в значить – агресор. І це показала історія. Якщо думатимемо, що хтось нам щось дасть – помиляємося. Волю треба здобувати в боротьбі!

Як Україні стати по-справжньому незалежною:

- І в 90-і, і зараз люди думають, що стати незалежним – це легко. Але ми повинні розуміти, що все ще перебуваємо в ситуації переходу і повинні свідомо залишати погані звички: давати хабарі, не звертати уваги на інших людей і жити тільки для себе.

Про віру:

- *Релігія – це не знання про Бога. Релігія – це зустріч із Богом. Така зустріч може бути лише особиста.*
- *Пам'ятаєте, яка Божя найважливіша заповідь? Любити Бога і любити ближнього, як самого себе. Чому ми не любимо ближніх? Бо ми не любимо себе. Що значить любити себе? То значить розуміти свою власну гідність.*
- *Віра – це спосіб життя і спілкування з Богом. Іншого способу спілкування з Богом немає. Ми не можемо зустріти Бога так, як можемо зустріти іншу особу, але ми можемо з ним спілкуватися.*

Любити себе:

- *Любити себе – означає передусім зрозуміти себе. Якщо ви зрозумієте, хто ви, звідки прийшли і куди йдете, усвідомте свої таланти і побачите поруч ближнього, тоді твориться суспільство. Не любити самого себе – значить не розуміти свого призначення. Труднощі не повинні для нас ставати перешкодою бути собою!*
- *Ми маємо щось лише тоді, коли прагнемо до чогось величного і чистого. Ми будемо пропащими, якщо думатимемо лише про задоволення власних потреб.*
- *Ми не є собою тому, що ми когось ненавидимо. Ми мусимо бути собою, перш за все, люблячи один одного, створюючи всередині нашої спільноти, нашого народу це мирне наставлення.*
- *Моє велике бажання – бути людиною. Багато зустрічаю осіб, але мало серед них людей у повному значенні того слова. Зустрівшись з такою людиною, ви відходите від неї краці.*
 - *Свобода – це можливість робити добро...*

Чи справдиться передбачення Блаженнішого – покаже час.

Там, куди відійшов владика, дійсно, можливе все.

А нам ще – робити багато потрібних справ і жити (чи, принаймні, намагатися) за його моральними настановами.

Важливі дати

- 26 лютого 1933 – у Львові народився молодший син Гузарів – Любомир
- 1939 – Любомир пішов у перший клас народної школи.
- 1944 – родина Гузарів виїхала на Захід.
- 1946 – родина переїжджає до Зальцбурга. Любомир вступає до української гімназії; під час навчання бере участь у роботі молодіжних організацій «Пласт» і Спілка української молоді (СУМ).
- 1949 – родина емігрує до США, Любомир вступає до малої духовної семінарії імені Василя Великого у Стемфорді.
- 1954 – Любомир закінчує духовну Колегію зі ступенем бакалавра, починає відправляти недільні служби.
- 30 березня 1958 – Гузар висвячений на священика, стає викладачем у семінарії ім. Василя Великого у Стемфорді.
- 1967 – Гузар отримує ступінь магістра.
- 1962 – вступає до Папського університету «Урбаніана».
- 1972 – Любомир захищає докторську дисертацію з богослов'я.
- 2 квітня 1977 – Йосиф Сліпий висвячує трьох священиків, зокрема й Любомира Гузара, на єпископів.
- 1978 – Гузар стає архімандритом «Студіону» та відповідальним за всі монастирі студійського уставу за межами України.
- 1990 – перший після років вигнання приїзд до України.
- 1991 – Папа Римський Іван Павло Другий визнає єпископське висвячення Гузара.
- 1993 – Любомир Гузар стає духівником і викладачем Львівської духовної семінарії.
- 1996 – призначений екзархом Києво-Вишгородського осередку УГКЦ.
- 2001 – за рішенням Папи Івана Павла II стає кардиналом Католицької Церкви.
- 2002 – Любомир Гузар прийняв українське громадянство.
- 2011 – добровільно пішов у відставку з посади глави УГКЦ.
- 2014 – на телеекрани виходять фільми про Блаженнішого Любомира: «Сходи Якова» та «Любомир. Бути людиною» режисерки Лесі Харченко.
- 31 травня 2017 – митрополит-емерит УГКЦ Любомир Гузар помер у столичній клініці «Феофанія». Похований у крипті Патріаршого собору Воскресіння Христового в Києві.

Бібліографічні посилання

Біла А. Любомир Гузар – моральний авторитет століття / А. Біла // Шкільний світ. – 2017. – № 22. – С. 13-18.

Біла А. Ольга Гузар – забута легенда / А. Біла // Шкільний світ. – 2017. – № 20. – С. 18-22.

Гузар на кожен день / уклала О. Климончук. – Харків : Фоліо, 2021. – 415 с.

10 порад Любомира Гузара батькам про виховання дисципліни в дітей // Шкільний світ. – 2017. – № 19. – С. 23.

Іванов М. Любомир Гузар – назавжди / М. Іванов // Літературна Україна. – 2017. – 15 черв. – С. 4.

Климончук О. М. Любомир Гузар / О. М. Климончук. – Харків : Фоліо, 2020. – 121 с.

Кльосова О. Він завжди був самим собою / О. Кльосова // День. – 2018. – 15-16 черв. – С. 18-19.

Коляда І. Моральний авторитет нації. Блаженніший Любомир Гузар / І. Коляда // Історія в школі. – 2018. – № 1. – С. 11-18 ; № 2-3. – С. 23-33.

Лебідь Н. «Не майте страху. Творіть добро!» / Н. Лебідь // Україна молода. – 2017. – 2-3 черв. – С. 4 ; Голос України. – 2017. – 2 черв. – С. 6.

Любомир Гузар: «Будьмо обережні. Держава не постає на криках і кличках» // Дзеркало тижня. – 2019. – 9 лют. – С. 1-2.

Любомир Гузар про виховання дітей // Виховна робота в школі. – 2019. – № 8. – Вкладка.

Опанасенко О. Любомир Гузар / О. Опанасенко. – Київ : Агенція ІРІО, 2019. – 144 с.

Порхун Т. «Основне в житті – пізнати, як робити добро і оминати зло» / Т. Порхун // Країна. – 2017. – № 22. – С. 24-27.

Скирта О. Гузар і Гаврилишин про мораль і щастя / О. Скирта // Ураїнське Слово. – 2017. – 1-6 черв. – С. 3.

Щоткіна К. Любомир Гузар. Хочу бути людиною / К. Щоткіна. – Харків : Віват, 2017. – 272 с.

Електронні ресурси

Бондаренко О. Любомир Гузар: «Не можна будувати країну на ненависті» [Електронний ресурс] / О. Бондаренко // Рідна країна : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2020. – Режим доступу: <https://ridna.ua/2020/02/lyubomyr-huzar-ne-mozhna-buduvaty-krajinu-na-nenavysti/> (дата звернення 25.01.2023). – Назва з екрана.

Конарева Л. Вийшла друком збірка бесід з Блаженнішим Любомиром (Гузаром) «Гідність Адама» [Електронний ресурс] / Л. Конарева // Урядовий кур'єр : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу:

<https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vijshla-druk-om-zbirka-besid-iz-blazhennishim-lyubo/> (дата звернення 23.01.2023). – Назва з екрана.

Лебідь. Н. «Не майте страху. Творіть добро!»: головні уроки Блаженнішого Любомира Гузара [Електронний ресурс] / Н. Лебідь // Україна молода : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3169/180/112286/> (дата звернення 23.01.2023). – Назва з екрану.

Моїсєєва Т. Любомир Гузар: «Бути собою – це єдиний гідний шлях» [Електронний ресурс] / Т. Моїсєєва // Урядовий кур'єр : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/lyubomir-guzar-buti-soboyu-ce-yediniy-gidnij-shlya/> (дата звернення 23.01.2023). – Назва з екрана.

Перший в Україні пам'ятник Любомиру Гузару встановили у Вінниці [Електронний ресурс] // Рідна країна : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://ridna.ua/2021/09/pershyy-v-ukraini-pam-iatnyk-liubomyru-huzaru-vstanovyly-u-vinnytsi/> (дата звернення 25.01.2023). – Назва з екрана.

Про українців, політиків та мир. Топ-7 актуальних настанов Любомира Гузара [Електронний ресурс] // Україна. Молода : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2019. – Режим доступу: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/188/130804/> (дата звернення 29.01.2023). – Назва з екрана.

Срібна монета «Любомир Гузар» з'явиться в обігу 15 лютого [Електронний ресурс] / Урядовий кур'єр : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/sribna-moneta-lyubomir-guzar-zyavitsya-v-obigu-15/> (дата звернення 29.01.2023). – Назва з екрана.

Три тези Любомира Гузара про особисту культуру українців [Електронний ресурс] // Рідна країна : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2019. – Режим доступу: <https://ridna.ua/2019/02/try-tezy-lyubomyra-huzara-pro-osobystu-kulturu-ukrajintsiv/> (дата звернення 25.01.2023). – Назва з екрана.

Шуткевич О. У Вінниці відкрили перший у світі пам'ятник Блаженнішому Любомиру Гузару [Електронний ресурс] / О. Шуткевич // День : [сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/news/271221-u-vinnytsi-vidkryly-pershyy-u-sviti-pamyatnyk-blazhennishomu-lyubomyru-huzaru> (дата звернення 28.01. 2023). – Назва з екрана.

Бібліографічний посібник
Людина Любові і Світла

До 90-річчя від дня народження Любомира Гузара

Біобібліографічне досьє

Упорядник:

Карпінська Надія

Редактор

Н. Фенько

Комп'ютерний набір

Н. Карпінська

Комп'ютерна верстка

О. Якубовський

Відповідальна за випуск

С. Сичова

Підписано до друку 8.02.2023 32 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org) E-mail: pobugonchara@ukr.net